

Інна Осадченко,

*д. пед. н., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету імені Павла
Тичини, Україна*

ГОТОВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ У ВНЗ КРЕАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ: ПСИХОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасні виміри професійної підготовки майбутніх учителів викликають необхідність спеціальної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами та студентами у навчально-виховному процесі ВНЗ з метою підготовки майбутнього фахівця відповідно до державних освітньо-кваліфікаційних вимог до бакалавра за певною спеціальністю.

На певні проблеми застосування креативних технологій навчання у вищій педагогічній школі вказують зарубіжні та вітчизняні дослідники (О. Галушко, А. Долгоруков, Н. Заячківська, І. Петрова, Г. П'ятакова, Т. Шаталова та ін.). Передусім, ними зазначено, що ефективність освітнього процесу значною мірою пов'язана з педагогічною майстерністю викладача, його готовністю до врахування дидактичних та психологічних аспектів застосування креативних технологій навчання. Таким чином, виникає необхідність з'ясувати: як дослідники характеризують готовність викладачів до застосування креативних технологій навчання з точки зору врахування психодидактичних аспектів цієї проблеми.

Мета статті – на основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу обґрунтувати готовність викладачів до застосування у ВНЗ креативних технологій навчання з психодидактичних позицій.

Як зауважено дослідниками, креативні технології навчання, зазвичай, позитивно сприймаються студентами, оскільки центр уваги викладача тут переміщується з предмета, що вивчається, на особистість студента, стимулюючи повноцінний розвиток його творчих можливостей [1, с. 80]. Інтерактивність такого навчання забезпечує освоєння теоретичних положень і оволодіння способами практичного використання матеріалу, індивідуальний підхід при оцінюванні внеску (активності) кожного окремого слухача, гнучкий доступ до необхідних ресурсів. У дослідженнях зазначено, що, на думку студентів, застосування креативних технологій навчання

впливає на їхню професіоналізацію, вони серйозніше ставляться до навчання. Переважна більшість студентів взагалі ставиться надзвичайно позитивно до інтерактивних методів навчання, сприймаючи їх як комунікативну ділову гру, а саме гра – основний мотиваційний фактор для більшості студентів. Тому така методика їм не просто сприйнятна, а природна. Студенти вчаться бути об'єктивними, адже перше сприйняття проблеми буває дуже суб'єктивним. Тому, аналізуючи факти і події, обговорюючи їх з іншими, «студенти мимовільно просуваються у напрямі більшої об'єктивності їх розуміння» [1, с. 46].

Однак іноді студенти не готові до активної роботи на заняттях: вони звикли приходити у навчальний заклад, щоб пасивно відбути заняття, а не самостійно, творчо й систематично працювати. Проте запровадження креативних технологій навчання вимагає підготовленості студентів, наявності у них навичок самостійної роботи, адже їхня невідповідність, нерозвиненість мотивації може призводити до поверхневого обговорення навчального завдання та низької результативності навчання [2, с. 60–61]. Для успішного навчання за креативних технологій навчання студент повинен «володіти здоровим глуздом»: бачити очевидне і доречне, виділяти найістотніше, що має відносини до основних питань навчального завдання, а реакції з боку групи повинні зменшувати спроби демагогії та різних софістичних прийомів [3, с. 208].

Продовжуючи міркування щодо професійної психодідактичної готовності викладача до застосування креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів, зазначимо, що після того, як налагоджено психологічний контакт в аудиторії та доцільно застосовані засоби стимулювання творчо активної навчальної діяльності студентів, наступним кроком запровадження технології буде правильна організація на занятті навчального діалогу. Йдеться про навчальний діалог як основний спосіб реалізації навчального процесу у контексті застосування креативних технологій навчання як інтерактивного навчання, коли виникає багатоступенева комунікація «викладач ↔ студент ↔ студенти», тобто під час заняття взаємодіють усі суб'єкти навчального процесу.

Водночас для багатьох викладачів-початківців, вказано Т. Мішаткіною, визначення міри дистанції між викладачем і студентом стає значущим випробуванням. За таких обставин викладачі часто вдаються до можливих крайнощів: перехід на

авторитарний стиль спілкування зі студентами, мотивований перевагою досвіду і компетентністю викладача, або визнання студента рівним собі, з тими самими правами на істинність та помилковість тверджень, що й у викладача. Як висновок, авторкою підкреслено: «взаємодія у системі «викладач ↔ студент» має бути демократичною, повинна будуватися на основі діалогу та взаємної поваги обох сторін» (примітка: курсив – автора) [1, с. 69].

Отже, психодидактична готовність викладача до застосування креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів визначає потребу наявності двох взаємозалежних аспектів:

– психологічного (необхідність перебудови традиційних поглядів, мотивів, цінностей, установок та дій викладача і в аудиторії, і у викладацькій діяльності в цілому; подолання викладачами особистісних психологічних бар'єрів різного рівня; кардинальної зміни ролі викладача на модератора, наставника, координатора, посередника під час навчання тощо);

– дидактичного (наявність умінь організувати інтерактивне навчання за умов відсутності у майбутніх учителів навичок самостійної роботи та відповідної підготовки; тематично добирати та формулювати навчальні завдання; навичок тренера-інструктора, пошуку або розробки різних методичних прийомів; створення привабливої для майбутніх учителів моделі заняття тощо).

Таким чином, психодидактична готовність викладачів до застосування креативних технологій навчання у процесі підготовки майбутніх учителів передбачає:

1. Перебудову мотиваційно-ціннісних установок: переході від позиції «лектор» – до позиції «модератор»; сприйняття студента як співавтора навчального процесу; урахування у процесі реалізації креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів наявності багатосторонньої комунікації: «викладач ↔ студент ↔ студенти», при якій зникає ортодоксальне поняття «викладач → студент», адже кожен студент має змогу стати «викладачем», а викладач виступає як методист, модератор, консультант і організатор, заохочуючи студентів до співпраці, партнерської взаємодії на занятті.

2. Організацію навчання на засадах навчального діалогу та взаємної поваги обох сторін, що сприятиме створенню психологічного комфорту в аудиторії (відсутність критики, наявність постійного заохочення, спостереження та корекція з боку викладача) та дасть можливість педагогу реалізувати найголовніші дидактичні

принципи; налаштованості на креативних технологій навчання як на особливе поєднання інтерактивних форм роботи та самостійності студентів. Урахування того, що викладач є взірцем для студентів – майбутніх учителів, що має бути квінтесенцією педагогічного спілкування у ВНЗ.

3. Виконання психодидактичних функцій: гносеологічної, проектувальної, конструювальної, організаційної, комунікативної, методичної, психологічної та корекційної.

4. Реалізацію суто дидактичних умов застосування креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів: дотримання дидактичних вимог до формулювання навчальних завдань; спеціальної організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів у процесі виконання навчальних завдань.

Отже, результатом дотримання описуваної вище психодидактичної умови щодо застосування креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів буде ефективна співпраця студентів з викладачем та між собою у створеному ними психологічно комфортному навчальному середовищі, орієнтованому на формування у фахівців зазначеного профілю готовності до виконання професійних завдань.

Лише за сформованості психодидактичної готовності викладачів можна очікувати ефективності застосування креативних технологій навчання у підготовці майбутніх учителів. Найоптимальніший шлях досягнення цієї мети – організація та проведення відповідних навчально-методичних тренінгів для викладачів, характеристика яких – подальше завдання нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мишаткина Т. В. Педагогическая этика : учеб. пособие / Т. В. Мишаткина. – Ростов н/Д : Феникс; Мн. : ТеатраСистемс, 2004. – 304 с.
2. Пивкин С. Д. Проблемно-ситуативное обучение как способ моделирования профессиональной подготовки менеджера в техническом вузе : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Пивкин Сергей Дмитриевич. – Казань, 2000. – 259 с.
3. Попков В. А. Теория и практика высшего профессионального образования : учебное пособие для системы дополнительного педагогического образования / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – М. : Академический проект, 2010. – 341 с.